

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.314

Dimarts, 24 de gener del 2017

SUMARI

- 1 Pau Vidal ► El catanyol es cura
- 2 Jordi Badia i Pujol ► El català de plàstic que ara es parla
- 3 Marina Albiol ► L'Europa dels drets. Lingüístics?
- 4 Maria Josep Jordan ► 'Vegà/vegana', triat neologisme de l'any 2016
- 5 Teresa Tort ► Fato
- 6 J. Leonardo Giménez ► 'Trobar a faltar' i 'vols dir?'
- 7 Rudolf Ortega ► La reforma i l'oportunitat
- 8 Bel Zaballa ► Tinc un punt i el penso fer volar
- 9 Albert Pla Nualart ► L'important, allò important i allò més important
- 10 Miquel Àngel Pradilla ► "Més enllà de les diferències entre IEC i AVL, hi ha una llengua que cal gestionar"

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que distribueix missatges informatius relacionats amb la llengua catalana.

ISSN 2462-7003 Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

1 El catanyol es cura

Pau Vidal [@pauetvidal](https://twitter.com/pauetvidal)

El catanyol es cura. Interferències castellà-català (Barcelona: Barcanova, 2012), pàg. 62-63

Un lloc estrany

EXEMPLE D'ÚS: «**Porto tres anys** a Mollerussa i els catalans encara no els entenc.»

ÚS CORRECTE: «**Fa tres anys que sóc / visc** a Mollerussa i...»

EXPLICACIÓ: *Portar* no es pot aplicar per introduir la quantitat de temps que fa que té lloc una cosa: no «**portes una hora** al lavabo» sinó «**fa una hora que ets** al lavabo»; no «Quanta estona **portem aturats?**», sinó «Quanta estona **fa que estem aturats?**».

Pancarta a la mani de metges

EXEMPLE D'ÚS: «Em falta un any per acabar, **porto un any sense** operar.»

ÚS CORRECTE: «Em falta un any per acabar, **fa un any que no puc** operar.»

EXPLICACIÓ: En poemes i cançons, cal anar més amb compte, perquè una pífia et pot malmetre, més que la rima, el nombre de síl·labes. Aleshores caldrà imaginació i fantasia.

Carta al director

EXEMPLE D'ÚS: «Dir que la culpa és dels professors no és **de rebut**.»

ÚS CORRECTE: «...dels professors **no va enlloc / no té ni cap ni peus**.»

EXPLICACIÓ: Intoxicació per abús de traductor automàtic.

Mesures variables

EXEMPLE D'ÚS: «Compte amb les lliures, que **hi ha** de tota mena: des de 400 grams fins a 550.»

ÚS CORRECTE: «Compte amb les lliures, que **n'hi ha** de tota mena.»

EXPLICACIÓ: Un immarcescible de les classes de català: quan l'objecte directe hi és present, *haver-hi* («Hi ha alumnes de tots colors»; però quan és elidit, *haver-n'hi* («N'hi ha de blancs i n'hi ha de negres»).

2 El català de plàstic que ara s'escriu

Jordi Badia i Pujol [@jbadia16](#)

Blog *El clot de les Ànimes*, 22/11/2016

<http://blocs.mesvilaweb.cat/jbadia/2016/12/06/el-catala-de-plastic-que-ara-sescriu/>

El català de plàstic és una llengua farcida de construccions artificials. No parlo únicament de mots, tot i que la tria lèxica pot ésser-ne l'origen: parlo d'expressions fixades, de tics i crosses, d'estructura... Gastar català de plàstic vol dir renunciar a la simplicitat, a la naturalitat i a la concisió. Pot néixer d'una imitació inconscient, però sovint hi predomina la desídia, la mandra de trobar una expressió avinguda amb la llengua de sempre.

Avui, per a començar, quatre exemples:

1. «*La cuina és cultura viva i **aquest és el motiu pel qual** sovint es troben plats semblants en llocs diferents*»

Us n'adoneu que «aquest és el motiu pel qual» carrega la frase artificialment i innecessàriament? Doncs per mica que hi pensem en trobarem substituïts de seguida: **per això** (o **per aquest motiu**, o **per aquesta raó**).

«La cuina és cultura viva i **per això** sovint es troben plats semblants en llocs diferents».

De vegades, la construcció no va precedida de pronom:

«Avui sabrem **el motiu pel qual** va presentar la dimissió»

En aquest cas, la solució encara és més fàcil:

«Avui sabrem **per què** va presentar la dimissió» (o '**per què va dimitir**', encara més simple).

He escrit «motiu pel qual» i «raó per la qual» al Google i m'ha dit que hi sortia 304.000 vegades. Si n'hi ha, de plàstic, a la xarxa!

2. «*Com es pot veure en les imatges, algú ha trencat la plataforma. **Es desconeix l'autor de l'acció***»

És una construcció gairebé fixada: «es desconeix l'autor de l'acció». Per començar, hi ha un ús inadequat del verb *desconèixer* (i del verb *conèixer*, primerament) quan vol dir 'no saber', 'ignorar'. Si resolem això, la frase ens sortirà sola:

«Com es pot veure en les imatges, algú ha trencat la plataforma. **No se sap qui ho ha fet**»

La cosa encara es complica més si ens ajunten «es desconeix l'autor» i «del qual»:

«Interpreta una cançó popular de la qual es desconeix l'autor»

És a dir:

«Interpreta una cançó popular **que no se sap de qui és**» (o 'qui va fer', 'qui va compondre'...).

3. «Encara **no hi ha data per a l'inici de les emissions**»

La família lèxica d'*inici* conté molt de plàstic. Els mots *començament* i *començar*, tan habituals en la parla, semblen haver desaparegut de l'escriptura i de la parla formal, com si fossin vulgars, inadequats per a expressar-se amb correcció. Tot és *inici* i *iniciar* (i *finalitzar*, per l'altre cap).

A més, en la frase d'exemple hi ha un altre fenomen típic del català de plàstic: s'hi fan servir substantius en compte de verbs o oracions. Si canviem *data* per una oració començada per *quan*, la frase es descabdellarà tota sola:

«Encara no **se sap quan començaran** les emissions»

Vegem-ho en una altra frase extreta d'un diari:

«El conseller diu que **no hi ha data per a la presentació del pressupost**»

És a dir:

«El conseller diu que no se sap **quan es presentarà el pressupost**»

4. «**Se suposa que té algun familiar**»

L'entrevistat (un representant d'una entitat benèfica) deia «Algun familiar *tindrà*». I el redactor va canviar el futur per aquesta construcció, també de plàstic, provinent de l'anglès: «Se suposa que...». Si parlem com hem parlat sempre recorrerem al verb *deure* i a la conjunció *bé*:

«**Bé deu tenir** algun familiar»

Oi que es veu clar quan t'ho diuen?

Fa anys, sense dir-ne *català de plàstic*, Joan Sales ja en parlava, en una carta que va adreçar a Joan Coromines:

«Crec que caldria ficar, ben ficat, dins el cap de la gent, que el català és aquesta llengua que parlem, que tot allò que diem, mentre no es demostrï el contrari, està molt ben dit; donar a la nostra gent la confiança que els falta, treure'ls aquest complex d'inferioritat que els fa mirar com a "vulgar" allò que ells diuen correntment. Sobretot treure'ls la mania, molt marcada, d'aplicar a la nostra llengua els caràcters de les dues veïnes, castellà i francès [...]; inculcar-los que cada llengua té el seu geni propi, les seves maneres pròpies, les seves pròpies riqueses i recursos...»

Justa: no hem de pensar que allò que hem dit tota la vida és vulgar. Així no parlarem ni escriurem d'una manera artificial.

Aquest català encarcerat neix en medis periodístics, però també en tribunes institucionals i en documents burocràtics. El català de plàstic no és natural ni biodegradable. Per això convé llençar-lo al contenidor groc i canviar-lo per material reciclable. Pensem en el futur de la llengua. Siguem ecològics. Consumim productes naturals.

Potser també us interessarà: [Per un català «menys» encarcerat](#)

El primer que em va fer adonar d'aquestes coses fou el meu mestre, en Jem Cabanes, amb qui encara tinc la fortuna de parlar-ne adesiara. Però, sortosament, també és una preocupació de filòlegs joves, com en Marc Guevara, un autèntic detector d'abusos semàntics i usos inapropiats. Em fa goig de saber que sóc enmig d'ells dos, com una baula més de la cadena.

3 L'Europa dels drets. Lingüístics?

Marina Albiol

La Veu del País Valencià, 14/12/2016

<http://opinions.laveupv.com/opinio/blog/8666/leuropa-dels-drets-linguistics>

Ara és desembre de 2016. La Llei que regula l'ús del valencià, la llengua pròpia del meu país, és de 1983. Després d'anys de dictadura, s'instituïa una llei que, en teoria, emparava i protegia els valencianoparlants, alhora que fomentava l'ús de la llengua autòctona i la seua recuperació social.

Com he dit, ara és desembre de 2016 i han passat 33 anys des que aquesta llei va ser publicada. I ara, 33 anys després, s'acaba de publicar a alguns mitjans

de comunicació del País Valencià una notícia sobre un advocat que demana que Fiscalia li remeta els seus escrits en valencià. La Fiscalia, i ací està la notícia, li ha respost que no té l'obligació de fer les notificacions en valencià. Abans, el mateix advocat havia redactat una demanda en valencià, llengua oficial de l'administració de Justícia, i l'Administració li va respondre que devia traduir-la o es retardaria fins a cinc anys la demanda.

Ara ha estat aquest advocat; fa unes setmanes, diversos joves denunciaven que a un festival de música el personal de seguretat els havia amenaçat amb impedir la seua entrada si parlaven en la seua llengua. Uns dies abans, els cossos de seguretat de l'Estat exigien a un ciutadà que canviara de llengua si no volia rebre una denúncia. I això és simplement la part visible; aquells que es decideixen a denunciar, si més no públicament, la discriminació que pateixen. La gran majoria, els centenars de ciutadans que cada setmana senten com els seus drets són trepitjats de forma sistemàtica en intentar fer una vida 'normal' en valencià, ni tan sols pensen a denunciar.

L'informe de la Plataforma per la Llengua que recull els casos de discriminació lingüística, i que porta l'il·lustratiu títol *Si me hablas en catalán se suspende el juicio*, documenta fins a 37 discriminacions greus. I 5 d'aquests casos han estat portats a la Comissió de Llibertats Cívils, Justícia i Assumptes Interiors del Parlament Europeu. Això és senyal que les vies existents a l'Estat per fer front al problema han estat esgotades; mecanismes que a sovint són estèrils a les reivindicacions justes dels usuaris d'altres idiomes que no siguen el castellà. Tot i que en teoria les lleis defensen i promouen l'ús de les llengües minoritzades, tot i que l'Estat espanyol ha ratificat la Carta Europea de les llengües regionals o minoritàries i que, per tant, no pot discriminar els parlants d'aquestes llengües ni mantenir en el seu ordenament jurídic cap normativa que impedisca d'usar-les.

Tot i que hauria de resultar inconcebible que encara hui a Europa existisca algun cas aïllat de discriminació per causes lingüístiques, la realitat mostra que es produeixen de forma sistemàtica i continuada vulneracions dels drets fonamentals encara hui, a finals de 2016, a Europa.

* Portaveu d'Esquerra Unida al Parlament Europeu

Vegeu també ["En valencià, solament si vol la Justícia"](#), de Paco Cerdà (*Levante-EMV*, 11/12/2016), ["És més que una discriminació lingüística..."](#) (editorial de *La Veu del País Valencià*, 06/01/2017), ["Jaume Monfort: 'Em vaig sentir traslladat cinquanta anys enrere, a l'època de la dictadura'"](#) (*VilaWeb*, 04/01/2017) i ["Escàndol a Alacant perquè un jutge diu que el català no hi és cooficial"](#) (*VilaWeb*, 10/01/2017).

4 'Vegà/vegana', triat neologisme de l'any 2016

Maria Josep Jordan

El Punt Avui, 11/01/2017

<http://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/1039376-vega-vegana-triat-neologisme-de-l-any-2016.html>

Ser vegà o vegana no és només una tendència; a partir d'ara també és una expressió formada amb la paraula que 1.700 ciutadans han triat com a neologisme del 2016 a proposta de l'Observatori de Neologia (Obneo) del departament de traducció i ciències del llenguatge de la Universitat Pompeu Fabra i l'Institut d'Estudis Catalans (IEC).

Per tercer any consecutiu, l'Obneo i l'IEC han fet una crida oberta a participar en la tria de la nova paraula de l'any d'entre una dotzena de mots que s'han sentit molt arreu tot i que no estan entrats al diccionari. S'ha imposat per una àmplia diferència el terme *vegà/vegana* (amb un 21,6% dels vots). El veganisme o vegetalisme és una pràctica que consisteix a abstenir-se de menjar i fer servir productes d'origen animal i a adoptar un estil de vida basat en el respecte envers els animals. Les persones que segueixen aquest corrent s'anomenen *vegan*es.

La paraula següent, amb un 12,4% dels vots, és també de l'àmbit gastronòmic: *maridatge*, la relació harmònica entre un vi i la menja que acompanya o amb què se serveix.

La resta de vots han quedat molt repartits entre les deu paraules restants, de camps molt diversos i algunes de molt vinculades a l'actualitat. *Micropoble* (poble de menys de 500 habitants) ha obtingut un 8,9% dels vots i *ciutat refugi* (ciutat que acull i ajuda les persones refugiades per crisis humanitàries), un 8%.

Amb un 7,8% trobem *invisibilitzar* (minimitzar la importància de persones o col·lectius de la societat); *gihadista* (persona que segueix el gihad; relatiu o pertanyent al gihad) n'ha obtingut un 7,7%; *precaritzar* (convertir en precària una situació social, política o laboral), un 7,5%, i *antropocè* (era de temps geològic en la qual es considera que l'activitat humana és la influència dominant sobre el medi, el clima i l'ecologia), un 7,1%. *Nomofòbia* (angoixa causada pel fet de no poder rebre trucades o missatges d'amics o familiars), un 6,3%; *futtoc* (modalitat esportiva catalana que combina el futbol i el ping-pong), un 5,2%, el mateix percentatge que *superlluna* (lluna plena en perigeu, quan es troba en el punt de l'òrbita lunar més proper a la Terra). *Transmèdia* (informació que es comunica a través de diversos mitjans) n'ha obtingut un 2,3%.

D'aquesta tercera edició, els organitzadors en destaquen el gran èxit de participació (han votat 1.700 persones) i, per tant, creuen que la iniciativa "ja està consolidada en la societat catalana".

Entre els participants hi haurà un sorteig, i la persona premiada rebrà un volum de la *Gramàtica de la llengua catalana* i un lot de llibres cedit per les editorials Comanegra, Adis, Gregal i Barcanova.

La paraula triada (es va poder votar del 12 de desembre al 8 de gener) es proposarà a la secció filològica de l'IEC per entrar al diccionari normatiu, tal com ha passat amb *dron* i *estelada*, guanyadores el 2015 i el 2014.

Vegeu també "[El 2016 és dels 'vegans'](#)", d'Anton Rosa (*El País*, 10/01/2017), i "[Veganisme i postveritat](#)", de Rudolf Ortega (*El País*, 11/01/2017).

5 Fato

Teresa Tort

Blog *Agafada al vol. Som les paraules que diem*, 22/12/2016

<http://blocs.mesvilaweb.cat/ttort/?p=269377>

Viatjar és descobrir, però també planificar, localitzar espais i, sobretot, assaborir els millors episodis. Viatjar sense cap expectativa redueix les emocions, perquè es desaprofita l'espera. Però què confiem trobar allà on anem?

Durant el temporal a València del cap de setmana passat, vam fer una expedició femenina de tres dies al cor de la Ciutat Vella. Sota una pluja anunciada però menys virulenta del que prevèiem, vam recórrer un vegada i una altra el laberint de carrerons i carrers engalanats per Nadal del cor de la ciutat. Amb antelació, havíem previst unes quantes activitats culturals i la nostra estada va resultar molt gratificant.

La Llotja de la Seda, la llibreria Fan Set a l'Octubre Centre de Cultura Contemporània, el Mercat Central i el Mercat de Colon, el teatre Talia i una llista interessant de restaurants, cafeteries i botigues de petit format ¹ van constituir un escenari immillorable; també des del punt de vista lingüístic en molts casos.

València i Barcelona tenen un munt de semblances: per l'arquitectura, per l'urbanisme, per la cultura... Per exemple, tant a l'una com a l'altra, la demanda

activa de la llengua pròpia provoca sovint l'adequació lingüística cap al client; tot i que inicialment puga semblar que no serà així.

A part, la capital de les taronges ens ha semblat silenciosa i acollidora. En el nostre allotjament del carrer de Jofrens, ens vam preparar un sopar per llepar-se els dits. Vuit mans trafegàvem parant la taula, torrant el pa, amanint el mesclum i disposant artísticament els formatges i els embotits de les parades del Mercat.

–Hem comprat massa fato... –vaig constatar.

I, com era d'esperar, les companyes orientals van interpretar pel context una altra paraula més que no havien sentit mai, malgrat que no van poder evitar mostrar una certa sorpresa: “Fato! Què vol dir, exactament?”.

Fato té tres sentits, segons el [DIEC2](#): conjunt de coses per a un viatge; abundància de menjar i feinada. Pel que fa a l'origen, al [GDLC](#) trobem unes quantes pistes: de l'aragonès *fato* (castellà *hato*), possible coincidència d'un germànic gòtic **fat* ‘vestir-se’ i un aràbic *hazz* ‘porció que toca a cadascú’. Per tant, va arribar com un regal exòtic a la nostra llengua.

Per cert, arran d'una visita anterior a València vaig escriure un apunt sobre una paraula procedent igualment de l'aragonès, [fardatxo](#).

Ens agraden tant les coincidències, veritat?

¹ Un parell de recomanacions: restaurant La Carmona, al costat de la Torre dels Serrens, i botiga El Miracle, al carrer del Miracle del Mocadoret.

Vegeu també, de la mateixa autora, [“Requesta”](#) (08/12/2016), [“Sapastre”](#) (15/12/2016), [“Gruar”](#) (29/12/2016) al seu blog i [“Un protocol i moltes mans”](#) (Lliure i Millor, 04/01/2017).

6 ‘Trobar a faltar’ i ‘vols dir?’

J. Leonardo Giménez

Levante-EMV, 03/10/2016

Un lector em recorda, per segona vegada, que no he tractat en esta columneta una interferència que ell considera nociva per al bon parlar en la nostra llengua. Es tracta de la locució verbal “trobar a faltar”. Té raó el lector. Cada vegada més sentim, entre la jovenalla i nous parlants, el calc del castellà “Et tire de

menys” o l’híbrid “Et tire a faltar”. Cada llengua té les seues locucions, frases fetes, dites, refranys, etc., de creació pròpia, i en moltíssims casos, no en tots, no són traduïbles literalment d’uns idiomes a altres, encara que siguen pròxims geogràficament o per pertinença a la mateixa família de llengües, per origen o per evolució.

És el cas “de trobar a faltar” i “echar de menos”, que signifiquen el mateix, però no són traduïbles literalment. El *Diccionari normatiu valencià* definix la nostra locució com a ‘sentir la llunyania, la pèrdua, la desaparició, l’absència, d’algú o d’alguna cosa’ i ‘adonar-se que algú o alguna cosa no es troba en el lloc que li correspon’, amb els exemples “Fa molt de temps que se’n va anar, però encara el trobe a faltar” i “La víctima del robatori només ha trobat a faltar unes arracades d’or”. Alguns, per exemple, trobem a faltar una alternativa revolucionària que cause temor a la globalització planetària capitalista, fastigosament neoliberal i insolidària. I també alguns (potser els mateixos) trobem a faltar a Madrid una classe política amb altura de mires i reconeixedora de la diversitat de la pell de bou. No calen, per tant, les interferències de la llengua veïna, amb “trobar a faltar” ja anem bé, encara que millor que no ens falte de res del que teníem, si eren coses bones.

Una altra locució ben genuïna de la nostra parla és “vols dir?”, que de vegades es veu massa reemplaçada per alguna altra, però continua ben viva i comunicativa, almenys en ciutats i pobles on el valencià és llengua d’ús regular o majoritari. S’usa per a indicar dubte davant d’allò que un altre acaba de dir, “Crec que enguany guanyarem la lliga. Vols dir?”. Si es tracta de València, ja vorem, perquè ha començat la lliga pitjor impossible, però si deixaren a Voro d’entrenador, qui sap, potser a l’abril de l’any que ve estiga disputant-li el primer lloc del campionat als que tots sabem. Algú em dirà que d’il·lusió també es viu, però a vegades les il·lusions es complixen.

Bé, perdonen vostés esta irrupció futbolera per a exemplificar la locució esmentada “vols dir?”. El verb “dir” dona per a molt en maneres de dir, en fraseologia en general. Entre altres locucions, tenim “trençar (o tallar el dir)”, que té el significat de ‘interrompre algú que parla’, “Perdona’m que et trenque el dir, però qui t’ha contat això?”. En castellà correspon “Perdona que te corte”. I també tenim “dit i fet”, ‘per a indicar que una cosa s’ha fet immediatament’. Esta locució sí que és traduïble literalment al castellà, i viceversa, amb el mateix sentit.

7 La reforma i l'oportunitat

Rudolf Ortega

El País, 03/01/2017

http://cat.elpais.com/cat/2017/01/03/cultura/1483469169_920987.html

Ha arribat l'hora de la veritat, que diu el tòpic, i la immensa majoria dels mitjans de comunicació [han començat a aplicar la nova ortografia](#) (també la gramàtica, tot i que les novetats no són tan llampants), en una acció coordinada que ha deixat algun mitjà díscol enfurrunyat (“no em barrufen les noves normes”, sembla que diguin) l'interès pel qual serà veure, ara, quan s'hi incorporen. Quan es va saber que la Secció Filològica volia retallar la llista de diacrítics a catorze mots (més un indult d'última hora) semblava que s'hagués d'acabar el món.

Un sol dia ha trigat per exemple *L'Esportiu* a oferir-nos un titular com “Venen revolts”, acompanyat d'una foto de Laia Sanz amb una motassa, i encara és hora que s'hi vegin dificultats per interpretar el missatge. I tampoc trigaran gaire algunes editorials literàries, que des de novembre encarreguen als correctors que apliquin la nova normativa sense miraments, amb vista a posar-se al dia amb el nou any i presentar les novetats de Sant Jordi ortogràficament com cal. Si bé és cert que, en muntar-se el sidral amb frases que passaran a la història de la llengua com *la dona que dona l'os a l'os* va semblar que es constituïen dos bàndols, el transcurs dels fets ha donat a la reforma un caràcter d'oportunitat.

De fet, ben poques vegades s'havia parlat tant d'ortografia, i gent que de natural hi tenien una relació de displicència ara fins i tot s'hi amoïnen. N'hi ha que es pensen que tots els lingüistes tenim fil directe amb la Secció Filològica, i que et demanen, com si hi poguessis fer alguna cosa, “però això no ho canviaran?”, per exemple referint-se a les dièresis. O d'altres que t'envien pel mòbil una falta d'ortografia captada a l'espai públic, amb el pertinent comentari d'indignació per tanta descurança. No és cert, doncs, que a la gent tant li faci com escriu, per bé que sempre hi haurà troglodites. Malauradament, en qualsevol text és més visible la pífia que l'encert.

L'IEC va tirar endavant la reforma amb un període d'adaptació que la prudència va allargar fins als quatre anys, però al ritme que anem haurem d'escurçar terminis. La Generalitat començarà a aplicar les noves normes amb l'any nou, i a rebuï hi anirà l'ensenyament, peça eminentíssima en el procés d'adaptació en tant que arrossegirà no tan sols mestres i alumnes, sinó també les editorials de materials didàctics i diccionaris. El pitjor que ens pot passar és que el món educatiu sigui un cavall de Troia dels contraris als canvis, però no sembla que sigui el cas.

En aquest punt l'IEC està badant. D'una banda, encara no ha adaptat els seus propis recursos en línia (hi ha doncs mitjans de comunicació més avançats que la mateixa institució), i de l'altra no sembla (almenys no n'hi ha notícia) que pensi elaborar un material òptim per a la difusió de la nova normativa com seria un diccionari ortogràfic, això és, una llista alfabetitzada de mots, amb informació gramatical però sense definicions ni exemples. De fet, és aquesta la manera com solem emprar un diccionari, ja que en la majoria dels casos simplement busquem com s'escriu una paraula i sovint la definició ens importa poc.

La proposta no és meva, la hi vaig llegir a Salvador Oliva en aquest mateix diari, tot i que en el seu article un bon consell es convertia en crítica duríssima. Pompeu Fabra ho va tenir ben clar el 1917, ara en fa cent anys, quan amb el suport de Josep Carner i en contra de l'aleshores president de la Filològica, Antoni M. Alcover, va tirar endavant el *Diccionari ortogràfic*, la introducció del qual es va convertir en l'ortografia normativa definitiva. Llavors com ara, més enllà d'un compendi d'ortografia que ens llegirem quatre (si ens el llegim), cal disposar de material de consulta ràpid i eficaç que doni resposta immediata al dubte puntual.

Els lingüistes no estem tan barallats com hem exhibit, a la fi sempre acabem coincidint en el mateix propòsit. Ara que vindrà la llei de transitorietat cap a l'estat propi i es definirà l'estatus lingüístic de la Catalunya independent, ja veurem com sargim el sec provocat pel grup Koiné.

Vegeu també, del mateix autor i al mateix mitjà, [“Què és la immersió lingüística?”](#) (15/11/2016) i [“Més sobre la llengua de l'escola”](#) (20/12/2016). I també [“El 2017 dona la benvinguda a la nova ortografia”](#), d'Ariadna Pous (*El País*, 02/01/2017).

8 Tinc un punt i el penso fer volar

Bel Zaballa

VilaWeb, 19/01/2017

<http://www.vilaweb.cat/noticies/tinc-un-punt-i-el-penso-fer-volar/>

Els maniàtics de la llengua ja ho tenim, això, que ens agafa picor quan ensopeguem amb una falta d'ortografia o un error de picatge en una paraula. I que recolliríem entre renecs els punts volats que trobem caiguts arran de línia i els col·locaríem al seu lloc. No sé si és cosa dels catalans i aquesta fal·lera lingüística nostra o si passa a les millors cases de qualsevol país normalitzat. El que no

passa enlloc més (excepte en un racó d'Osca on parlen belsetà, segons la Viquipèdia) és que tinguin la grafia de la ela geminada. Bé, de geminar, no sé si geminem gaire, a hores d'ara, els catalanoparlants; és un dels danys col·laterals de la contaminació lingüística. I algú encara proposarà que, de la mateixa manera que han liquidat la majoria d'accents diacrítics, es podria eliminar aquest punt volat que tants maldecaps dona a l'hora d'escriure. Però no em vull ni imaginar l'enrenou que generaria la possible desaparició d'un dígraf tan il·lustre i nostrat com aquest. Res més lluny de la intenció de servidora amb aquest article.

Que tenim una ela geminada, dèiem, ben nostra i genuïna, però passa que cada dos per tres ens la trobem malgirbada. Amb un punt gruixut enmig, que més aviat sembla una bala, o amb un punt baix, que s'ha de tenir mal gust, o fins i tot amb un guionet, ja em comença la urticària. Per reivindicar-la i, sobretot, per fer saber com s'escriu –que tampoc no costa tant, no fotem–, algú s'ha tret de la màniga un dia de. Si hi ha dies de qualsevol raresa, per què no un [dia del punt volat](#)? Algú pot pensar que quina imbecil·litat, però veient aquesta [col·lecció d'aberracions](#) tipogràfiques, potser sí que farà servei. A veure si geminem bé la ela d'una vegada. El dia en qüestió serà dimarts vinent, 24 de gener, coincidint amb la data de la promulgació, el 1913, de les *Normes ortogràfiques* amb què es posava ordre i regles a l'ortografia catalana.

Si escrivíem a mà, la cosa no tenia gaire més transcendència, n'hi havia prou de saber quan una paraula anava amb ela geminada. Els problemes van començar amb les màquines d'escriure i avui dia la destarotada pot ser monumental. Pompeu Fabra havia concebut la grafia en qüestió com 'dues / tan acostades l'una a l'altra com les del símbol //, en què res no hi ha interposat entre ambdues'. És a dir, que en teoria l'espai que ocupa una ela geminada hauria de ser el mateix que el que ocupen una ela rere una altra. Però ara digues al processador de text que t'ho faci. No, no cal que hi vagis, no t'ho farà pas. Hi va haver un acostament amb la creació del caràcter /·, tot i que no era ben bé el mateix: calia completar la grafia amb una altra /, i a més, avui no es troba en gaires teclats, com a molt recurrent a una combinació de tecles ALT+. De manera que la solució que més s'hi assembla és la de prémer una ela, un punt volat (majúscula+3) i una altra ela, tot i que l'espaiat no és el que havia previst Fabra. Però, mentre no s'unifiqui la ela geminada en un sol caràcter, tal com proposa el [Projecte de normalització tipogràfica de la ela geminada](#), és el millor que podem fer. Que amb els mòbils pot ser més complicat? D'acord. Però en la majoria de casos és tan senzill com instal·lar-se un teclat configurat en català: la cosa més probable és que ho trobeu prement la tecla del punt fins que es

despleguin tot d'opcions, entre les quals, al·leluia!, el punt volat. I si ni així, la gent de Softcatalà té [aquesta guia](#) per a escriure el punt volat a cada teclat.

Volem més al·licients? Arribats fins aquí, seria il·lògic de no fer volar el punt quan toca, no trobeu? Doncs que el 24 de gener sigui el dia de la rebel·lió de la ela geminada!

Vegeu també [“Dia del punt volat”](#), de Núria Puyuelo (*El Punt Avui*, 22/01/2016)

9 L'important, allò important i allò més important

Albert Pla Nualart

Ara, 02/12/2016

http://llegim.ara.cat/Limportant-allo-important-mes_0_1698430208.html

Un ús força estès recorre a *allò* –i el fa equivaler a *el*– per convertir un adjectiu en un concepte abstracte. És una manera de disfressar el *lo* neutre de la llengua col·loquial que la norma de Fabra proscriu i la de la gramàtica de l'IEC (GLC) amnistia molt poc afirmant que “és d'influència forana” i “que no s'accepta en els registres formals” (¿en els informals, doncs, sí?).

En tot cas, la GLC deixa clar que “cal evitar l'ús d'*allò* com a simple equivalent” d'aquest *el* neutre de valor abstractiu que exemplifica amb la frase “L'important del decret és el canvi de mentalitat que reflecteix”.

Però poc abans la GLC fa una afirmació que relativitza aquest ús incorrecte. Diu que *allò* es pot utilitzar com a alternativa a *el* quan l'adjectiu és modificat per un adverbi, i veu correctes: “Allò realment important per a un poble és la identitat” i “En la conversa passàvem [...] d'allò més abstracte a allò més concret”.

Al meu parer, el que deslegitima *allò* és el caràcter purament abstracte de l'adjectiu. I és cert que adverbis com *realment* o *més* en restringeixen l'abast i assenyalen a quina part (del tot abstracte) ens referim. *Assenyalar* és aquí un concepte clau perquè *allò* és justament un díctic (que ve de *dit*), i serà més legítim com més assenyali.

Però diria que no n'hi ha prou afegint-hi un *més* per legitimar-lo. Perquè sovint només recorrem a *més* per fer més descodificable el caràcter neutre d'aquest *el*, i l'adjectiu es manté igual d'abstracte que si no hi fos. De fet, la mateixa GLC ens diu tot seguit que posant un *més* o un *menys* entre l'article i l'adjectiu fem

aquest e/ més propi de tots els registres: “El més sorprenent és que ho digui” és més adequat en registre informal que “El sorprenent és que ho digui”. I no crec que Joan Solà, que és qui primer va aixecar aquesta llebre, considerés genuí “Allò més sorprenent és que ho digui”.

Per tant, si de debò volem aturar un ús d'allò que trobo postís i gramaticalment aberrant, potser seria bo delimitar amb més claredat els casos en què és incorrecte.

10 “Més enllà de les diferències entre IEC i AVL, hi ha una llengua que cal gestionar”

Entrevista a **Miquel Àngel Pradilla**, membre numerari de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, per Eduard Ferrando

La Veu del País Valencià, 01/01/2017

<http://www.laveupv.com/entrevista/24033/mes-enlla-de-les-diferencies-entre-iec-i-avl-tenim-una-llengua-que-cal-gestionar>

Ens trobem a la seu de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans amb Miquel Àngel Pradilla (Rossell, el Baix Maestrat). Deixem malauradament de banda el Miquel Àngel director de la [Xarxa Cruscat](#), professor a la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona o director científic d'Onada Edicions, per a trobar el membre numerari de la Secció Filològica. L'objectiu, tractar d'explicar com ha arribat la nostra llengua a la situació actual, des de la perspectiva històrica de la Transició i el punt de vista d'un valencià que és part activa de l'entitat normativitzadora que més temps fa que vetlla per la nostra llengua. A la sala, imponent des de la finestra, un bust de Pompeu Fabra ens introdueix immediatament el paisatge en què ens trobarem durant la conversa...

–Quina és la situació de la nostra llengua durant la Transició?

En primer lloc crec que és fonamental no perdre de vista que el procés de castellanització s'inicia al segle XVI. Ninyoles ja ens va parlar de les fases del procés de castellanització. Una primera fase, amb una direcció horitzontal, només va afectar la noblesa, l'aristocràcia i la clerecia; en una segona fase, al segle XIX, en el marc d'una reestratificació de la societat, que ja és vertical, s'afegeixen al procés de castellanització d'altres segments socials com la burgesia; i finalment arribem al segle XX, una època de dictadures, on es difon el lema aquell que no més parlen valencià aquells que no han tingut l'oportunitat d'abandonar-lo. Tot això ho entoma la Transició, que per a mi és una època de claudicacions perquè entren en conflicte els interessos dels sectors progressistes, d'una banda, i de

l'altra els dels sectors conservadors, hereus dels valors de la dictadura. És una època de debat d'una visceralitat extrema que va desembocar en la famosa Batalla de València, un episodi sinistre en la història social de la nostra llengua. El debat de què parlem, marcat per temes com el nom de la llengua, la pertinença a un diasistema més gran, l'himne, etc., va desembocar en una sèrie d'acords que van afavorir clarament el sector conservador abans esmentat.

Jo crec que l'esquerra, que sempre s'ha trobat molt incòmoda en el debat identitari, va claudicar i va renunciar a posar les bases del que hauria pogut ser una millor manera de gestionar un nou ecosistema que descansés en els valors tradicionals de la societat valenciana.

–És la LUEV [Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià] una claudicació d'aquestes? Cal recordar que és fruit d'una votació sense cap vot en contra, només l'abstenció d'Alianza Popular (AP)...

No, no ho crec. La LUEV no va ser tan agosarada com haurien volgut tota una sèrie de gent, però no deixa de resultar paradoxal que aquells que en aquell moment vam criticar-la, tal com han anat les coses ens hi vam acabar arrecreant. La LUEV tenia un plantejament normalitzador de mínims en una etapa que a mi m'agrada catalogar com una etapa d'«infraplanificació lingüística», que és la que executa el PSPV des de l'any 83 fins al 95. Tanmateix, sí que es produeixen una sèrie de fets que es poden interpretar com a veritables esdeveniments històrics, sobretot la despenalització del valencià i la seua generalització en l'ensenyament, si més no, públic. Però per a mi, el model que es va triar era de base ètnica, ja que en el moment que permet la tria de llengua en l'escolarització en funció de la llengua primera, en el marc d'una llengua conflictivitzada, etc., no era un model que permetés generalitzar la vehicularitat del valencià. Probablement s'hagués pogut fer un pas més endavant perquè hi havia un entorn social més favorable. Es fa evident que les eines que es van triar no van ser les més adequades. Ho podem comprovar en l'actualitat, Decret de Plurilingüisme al marge, ja que l'ensenyament en valencià no ha aconseguit anar més enllà del terç de la població escolar, i això ha consolidat un entrebanc comunicatiu importantíssim.

[...]

–Arran de la presentació del nou DNV s'ha encetat una polèmica que amenaça de ser llarga. Explique'ns què considera que no és positiu del nou DNV...

En el moment en què s'institucionalitza l'AVL, s'inicia una primera fase de diplomàcia interna i a poc a poc acaba codificant. L'any 2006 és molt rellevant per la publicació de la *Gramàtica normativa valenciana* (GNV) i el *Diccionari de pronunciació del valencià*, que ja s'intuïa que seria la base del futur diccionari de

l'Acadèmia. Jo avaluaria ambdues coses separadament, perquè una cosa és la Gramàtica i l'altra el Diccionari.

Pel que fa a la GNV, el punt de dissonància que hi ha en relació amb el corpus normatiu vigent, el fabrià, és el fet que altera la prelació de les formes lingüístiques en el repertori. És a dir, tota una sèrie de formes que havien estat considerades col·loquials passen a ser prioritàries: demostratius sense reforçar, increment incoatiu en *-ix*, proparoxítons llatins en els plurals ('hòmens')... Aquesta alteració, a més, magnifica els seus efectes a causa de la ideologització a què s'han vist sotmeses diferents formes lingüístiques, que han esdevingut veritables estereotips simbòlics de les sensibilitats lingüístiques enfrontades. Però en definitiva, el fabrisme s'havia mantingut, llevat d'algunes solucions lingüístiques de caràcter sintàctic que la mateixa Gramàtica de l'IEC ha reprès recentment. El *Diccionari de pronunciació*, en canvi, ens permetia veure que el DNV seria una altra cosa, i de fet és una altra cosa.

Pel que fa al DNV, jo subscriuria totalment l'informe que va fer l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV), que el que ens diu bàsicament és que a la proposta lèxica del DNV hi ha tota una sèrie d'elements a valorar positivament, que fins i tot ajuda a resoldre algunes mancances que tenia el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC), perquè recull tot un lèxic que cal que tinga presència normativa. Tanmateix, el DNV, paral·lelament, acull tot un seguit de paraules el grau de particularisme de les quals posa en qüestió la seua presència en un diccionari que es cataloga com a 'normatiu'. La presència d'aquest conjunt de mots, de genuïtat inqüestionable, ens fa pensar més aviat en un diccionari descriptiu. Una altra cosa, aquesta molt més qüestionable, és la incorporació d'una sèrie de mots la genuïtat dels quals és més que dubtosa i que ens remet a una estratègia estandarditzadora que contravé absolutament el principi d'autonomia estructural que exigeixen les normativitzacions de les llengües en situacions de contacte clarament desequilibrades a favor de la llengua interferidora.

En definitiva, la proposta de normativa lèxica del DNV ens trasllada diàfanament que el seu horitzó lingüístic va del Sénia al Segura. Si cada territori apliqués els mateixos criteris estaríem parlant d'una proposta de codificació lèxica per al conjunt de la comunitat lingüística amb uns quants volums i no d'un diccionari general. Per tant, jo crec que el DNV té unes bondats, que no negaré i que fa veure unes mancances del DIEC, però planteja una col·lisió de models codificadors que no afavoreix l'establiment d'un model supradialectal per a la llengua.

–Vist des de fora sembla tot bastant estrany. La nova Gramàtica de l'IEC recull formes valencianes i balears obviades fins ara, tenim acadèmics,

com el cas de Saldanya, que han format part d'ambdós acadèmies, gent com Joan Rafael Ramos, que actualment és acadèmic i també president de l'IIFV... coses que fan evident que sí que hi ha un treball en comú que, en canvi, no s'acaba de fer efectiu. Què és el que falta perquè AVL i la SF de l'IEC bastisquen els ponts de què tant es parla?

Tot això fa visible que les coses estan canviant. Entenc que caldrà millorar les relacions, que ara per ara, des del punt de vista oficial, són inexistents. Però és que en aquests moments és molt complicat establir relacions oficials, i parlo a títol personal, no ho faig en nom de cap institució. I ho és perquè d'alguna manera el conflicte queda garantit en la mateixa proposta fundacional d'ambdues entitats. Tenim un IEC que a través de la territorialitat dels seus membres té com a horitzó el funcionament general normatiu de la comunitat lingüística, i l'AVL, també amb la territorialitat exclusiva dels seus membres valenciana, que té 'in mente' la gestió d'un territori. Però el que realment és important és que no entrem en una fase de desencontre, perquè han canviat coses que fan que avui, les cauteles que teníem en relació a l'AVL, puguem començar a modificar-se. Avui, amb la presència de nous membres, s'albira una sensibilitat tendent a bastir un model territorial convergent amb la resta del domini lingüístic, que moderés la proposta identitària que suposa un model molt valencianitzat, un model col·loquialitzant si més no en relació amb la dinàmica comunicativa que havia funcionat fins ara i que ha bastit una literatura importantíssima, l'ensenyament, etc.

Personalment considero que la nostra llengua no es pot permetre tenir una formalitat conflictiva. Els nostres usuaris, de Salses a Guardamar i de Fraga a l'Alguer, la catalanofonia com acostumo a dir, necessiten una eina comunicativa que no grinyole, vol dir que siguem capaços de crear uns consensos amb els quals els acadèmics puguem ser capaços d'orientar. I dic orientar perquè si la comunicació entre els territoris fos fluïda i no tan deficitària com actualment, si el contacte de llengües que tenim privilegiés la nostra i no la castellana, segurament els usuaris acabarien negociant aquestes formes en un marc de comunicació fluïda i les acadèmies, bàsicament, el que acabarien fent és sancionar allò que els usuaris van conformant com a model referencial. Hem de ser capaços d'establir un repertori lingüístic amb tant de consens com siga possible. Si creem uns models lingüístics que divergeixen, que col·lisionen... estarem creant una eina comunicativa que grinyolarà per tot arreu, i això no contribuirà en absolut a dotar de prestigi una llengua que el necessita més que mai. [...]

Vegeu l'entrevista completa a [La Veu del País Valencià](#). Al final també hi trobareu [la versió en vídeo](#), realitzada per Neus Mascarós.